

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

Aziza Kudratova¹

D.M. Saidova²

¹Samarqand viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi o'qituvchisi

²Samarqand tuman 38-maktab o'qituvchisi

O'QITUVCHINING KASBIY KOMPETENTLIGI

Annotasiya. Maqolada “kompetensiya”, “kompetentlik” tushunchalar metodologik tahlili keltirilgan. O'quvchilarda funksional savodxonlikni shakllantirishda o'qituvchining kabi kompetentligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. Kompetensiya, kompetentlik, funksional savodxonlik, ta'lim sifati.

O'quvchilarda funksional savodxonlikni shakllantirishda o'qituvchining kabi kompetentligi shakllanishi “kompetensiya” va “kompetentlik” tushunchalarini anglash darajasi bilan bog'liq.

“O'zbek tilining izohli lug'ati”da kompetensiyaga - muayyan organ yoki mansabdor shaxsning rasmiy hujjatlarda belgilangan vakolatlar doirasi, vakolat; shaxsning biror bir sohadan xabardorligi, shu sohani bilish darajasi, deb ta'rif berilgan.

Kompetensiya (lot. *competo* — erishyapman, munosibman, loyiqman) — 1) muayyan davlat organi (mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organi) yoki mansabdor shaxsning qonun, ustav yoki boshqa hujjat bilan belgilangan vakolatlari, huquq va burchlari doirasi; 2) u yo bu sohadagi bilimlar, tajriba.

Vazirlar Maqkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187 son harori bilan tasdiqlangan Umumiy o‘rta ta’limning Davlat Ta’lim Standartida kompetensiya tushunchasi mavjud bilim, ko‘nikma va malakalarni kundalik faoliyatda qo‘llay olish qobiliyati sifatida ta’riflangan.

Oliy ta’limning Davlat ta’lim standartida kompetensiya va kompetentlik tushunchalariga quyidagicha ta’riflar berilgan:

kompetensiya - bilim, malaka va shaxsiy sifatlarni ma’lum sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun qo‘llay olish;

kompetentlik - shaxsning muayyan ta’lim yo‘nalishi yoki mutaxassisligi bo‘yicha olgan bilim, malaka va ko‘nikmalari hamda shakllangan shaxsiy hislatlarini mehnat faoliyatida muvaffaqiyatli qo‘llay olish qobiliyatidir.

O‘zbek tilidagi «-lik» qo‘shimchasi ma’lum sifatga egalik darajasini bildiradi. Shuning uchun «kompetentlik» atamasi ma’lum sifatlarni va ularga egalik darajasini belgilash uchun qo‘llaniladi. Kompetentlik – deganda ko‘pincha shaxsning faoliyat yuritishga umumiy qobiliyati va uning kasbiy tayyorgarligida namoyon bo‘luvchi ta’lim jarayonida o‘zlashtirilgan bilim va tajribalarga asoslangan integrallashgan sifatlari tushuniladi

A.V. Xutorskiy o‘z ishlarida “kompetensiya” va “kompetentlik” tushunchalarini aloxida ta’riflaydi.

Kompetensiya – shaxsiy xususiyatlar (bilim, ko‘nikma, malaka, idrok, faoliyat) ning o‘zaro yig‘indisi bo‘lib, samarali faoliya sifatini belgilaydigan zaruriyatdir. Kompetentlik – kompetensiyaga ega insonni boqarish tushuniladi, professionallik faoliyati predmetiga tegishli xususiyatlarini o‘z ichiga oladi.

Kompetentli yondashuv ilk bor Angliyada, kasbiy sohaning maqsadli buyurtmasi sifatida vujudga kelgan. O‘tgan asrning 70-yillarida AQShda biznes sohasida “kompetensiya” va “tayanch kompetensiyalar” tushunchalari muvaffaqiyatli kasb egasi sifatlarini aniqlash muammolari bilan bog‘liq holda qo‘llanilgan. Yevropa ta’lim fondi 1997 yilda kompetensiyani “nimanidir yaxshi yoki samarali bajara olish”, “ishga qabul qilinayotganda talab qilinadigan talablarga muvofiq”, “o‘ziga xos mehnat vazifalarini bajara olish qobiliyati” deb izohlagan.

Tadqiqot tahlillari asosida shuni ta’kidlashimiz mumkinki, o‘qituvchining professional kompetentligi uning kasbiy (ta’limiy, texnologik, metodologik) tayyorgarlik darajasi hamda o‘quvchilarning bilim olishga motivasiyaning kuchliligi bilan baholanadi.

O‘quvchilarda funksional savodxonlikni shakllantirishda o‘qituvchining kabi kompetentligini o‘rganishni quyidagi uch yo‘nalishda amalga oshirishni talab etadi:

- tarkibiy tuzilishiga ko‘ra (funksional savodxonlik, o‘qituvchi, kasbiy kompetentlik tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi);
- funkcionalligiga ko‘ra (amaldagi tadbiri);
- genetik (faoliyatni o‘tmish, bugun va kelajakda o‘rganish asosida o‘qituvchining kasbiy kompetentligini rivojlantirish).

Hozirgi pedagogika fanida o‘qituvchining amaliyotchilik, tadqiqotchilik, tashkilotchilik, vositachilik, ijrochilik singari vazifalari borligini qayd etilgan bo‘lib, ana shu vazifalarni to‘la uddalaydigan o‘qituvchigina bugungi yosh avlodning barkamol shaxslar sifatida shakllanishiga ta’sir ko‘rsata oladi.

Adabiyotlar:

1. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. Davlat ilmiy nashriyoti, -: 2006. – jild.557 b.).
2. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. Birinchi jild. Toshkent. 2000.)
3. Temurov S.Y. Bo‘lajak matematika o‘qituvchilarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari. Monografiya. -T.: «Fan va texnologiya», 2014. 9 b.
4. Lebedev O.Ye. Upravleniye obrazovatelnyimi sistemami. Uchebno - metodicheskoye posobiye dlya vuzov. - M.: Literaturnoye agentstvo «Universitetskaya kniga», 2004. - 136 s.